

Використання коштів субвенцій із державного бюджету: особливості та нюанси закупівель

Одним із видів міжбюджетних трансфертів, відповідно до Бюджетного кодексу України (далі — БКУ), є субвенції, які призначені для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, що прийняв рішення про їх надання. Особливістю коштів субвенцій є **використання їх тільки на чітко визначену мету** та відповідно до встановленого Кабінетом Міністрів України (далі — КМУ) **порядку**.

Багато замовників різних сфер діяльності є розпорядниками коштів субвенції та має здійснювати закупівлі лише відповідно до визначених Урядом порядків. Тому зробимо загальний огляд нормативної бази щодо субвенцій та, з метою полегшення роботи замовників, зупинимось на особливостях порядку використання коштів за окремими видами субвенцій.

Які види субвенції визначені БКУ

Субвенції можуть надаватись із державного бюджету місцевим та передаватись між місцевими бюджетами. Статтею 97 БКУ передбачено такі **види трансфертів місцевим бюджетам із державного**:

базова дотація;

субвенції на здійснення державних програм соціального захисту;

додаткова дотація на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок надання пільг, встановлених державою;

додаткова дотація на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я;

субвенція на виконання інвестиційних проєктів;

освітня субвенція;

субвенція на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами;

субвенція на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження;

субвенція на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах;

інші види субвенцій.

Передачу міжбюджетних трансфертів **між місцевими бюджетами** передбачено відповідно до статті 101 БКУ. Місцеві ради можуть передбачати у відповідних бюджетах такі види субвенцій:

субвенції на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування;

субвенції на виконання інвестиційних проєктів, у тому числі на будівництво або реконструкцію об'єктів спільного користування;

дотації та інші субвенції.

Види субвенцій та обсяги, передбачені на поточний рік із державного бюджету місцевим, можна знайти в додатках до закону про Державний бюджет України, зокрема, на 2024 рік — у додатках 5 та 6 [Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» від 09.11.2023 № 3460-IX](#).

Механізм перерахування міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим встановлюється Порядком перерахування міжбюджетних трансфертів, затвердженим [постановою Кабінету Міністрів України від 15.12.2010 № 1132 \(у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23.01.2015 № 12\)](#) (зі змінами) (далі — Порядок № 1132), та свідчить про те, що **субвенції можуть перераховуватись як до загального, так і до спеціального фондів бюджетів**. Пунктами 5 та 11 Порядку № 1132 зазначено, що органи Державної казначейської служби України (далі — Казначейство) перераховують субвенції:

з державного бюджету — на рахунки загального та спеціального фондів місцевих бюджетів;

з одного місцевого бюджету іншому із:

— загального фонду такого бюджету в межах річних бюджетних призначень згідно з

розписом бюджету, з якого надаються субвенції, на рахунки загального фонду бюджету, якому вони надаються, відкриті в органах Казначейства;

— спеціального фонду такого бюджету в межах річних бюджетних призначень та відповідних надходжень згідно з розписом бюджету, з якого надаються субвенції, на рахунки спеціального фонду бюджету, якому вони надаються, відкриті в органах Казначейства.

Порядок і умови надання та використання субвенцій

У нормативно-правових актах КМУ, якими визначається порядок і умови надання та використання субвенцій, встановлюються: головний розпорядник; напрями, на які може бути використано кошти субвенції та на які не допускається їх використовувати; порядок перерахування коштів органами Казначейства; здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за рахунок субвенції та інше.

Залежно від спрямування субвенції головними розпорядникам цих коштів можуть бути: Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство освіти і науки України (далі — МОН), Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України та інші органи виконавчої влади. Розпорядники субвенції за місцевими бюджетами визначаються рішеннями про такі бюджети відповідно до законодавства.

На сьогодні окремі порядки використання коштів субвенцій затверджено на:

відновлення об'єктів критичної інфраструктури — [постанова КМУ від 15.11.2022 № 1279](#);

придбання шкільних автобусів — [постанова КМУ від 28.04.2023 № 418](#) (далі — Порядок № 418);

облаштування безпечних умов у закладах охорони здоров'я — [постанова КМУ від 02.04.2024 № 374](#);

забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» у 2024 році — [постанова КМУ від 04.04.2018 № 237 \(в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 05.07.2024 № 796\)](#) (далі — Порядок № 796);

інші напрями виконання функцій держави.

Спільними та обов'язковими вимогами вищезазначених порядків є те, що використання субвенції здійснюється на засадах співфінансування, у якому не менш як 5 % має бути за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Розглянемо більш конкретно особливості використання коштів субвенції на прикладі сфери освіти, а саме вимоги Порядку № 796.

Визначення предмета закупівлі за рахунок коштів субвенції

Правові та економічні засади здійснення закупівель за кошти субвенцій регулюються Законом України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 922-VIII (далі — [Закон](#)) з урахуванням Особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування, затверджених [постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 № 1178](#) (зі змінами) (далі — Особливості).

Предмет закупівлі за рахунок коштів цих субвенцій визначається відповідно до Порядку визначення предмета закупівлі, затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від [15.04.2020 № 708](#) (далі — Порядок № 708), та із застосуванням показників цифр основного словника національного класифікатора України [ДК 021:2015](#) «Єдиний закупівельний словник», затвердженого наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 23.12.2015 № 1749 (далі — ДК 021:2015).

Відповідно до Порядку № 796 кошти субвенції можуть витратитися на закупівлю мультимедійного, комп'ютерного обладнання, меблів для навчальних кабінетів тощо. При цьому в замовника може виникнути питання: **як правильно визначити предмет закупівлі:**

за напрямом використання коштів субвенції, тобто як «мультимедійне обладнання», «меблі для навчального кабінету»; чи

за видами товару за кодом ДК 021:2015, тобто відповідно до вимог Порядку № 708?

Спочатку з'ясуємо, що включають в себе напрями використання коштів.

Мультимедійне обладнання та меблі для навчального кабінету

Спочатку з'ясуємо, що включають в себе напрями використання коштів, наприклад «мультимедійне обладнання» та «меблі для навчального кабінету». Так, відповідно до пункту 16 Порядку № 796 **вимоги до засобів навчання та мультимедійного й комп'ютерного обладнання** визначаються відповідно до [Типового переліку засобів](#)

навчання та обладнання для навчальних кабінетів і STEM-лабораторій, затвердженого наказом МОН від 29.04.2020 № 574 (далі — Наказ № 574), а **вимоги до меблів** визначаються відповідно до санітарного законодавства та національних стандартів України ДСТУ 22046:2004 «Меблі для навчальних закладів. Загальні технічні умови», ГОСТ 11015-93 «Столи учнівські. Типи і функціональні розміри».

Відповідно до Наказу № 574 до комплекту мультимедійного обладнання може входити: інтерактивна дошка, мультимедійний проектор, акустична система та інше. Якщо звернутися до довідника ДК 021:2015, то в ньому наявний код **32320000-2** «Телевізійне й аудіовізуальне обладнання», одним із підкодів якого є 32322000-6 «Мультимедійне обладнання», тобто все вищеперелічене обладнання можна віднести до одного коду ДК 021:2015 за показником четвертої цифри — **32320000-2** «Телевізійне й аудіовізуальне обладнання».

Отже, замовник може оголосити одну закупівлю на весь комплект мультимедійного обладнання. Приклади таких закупівель можна переглянути за посиланнями:

<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2024-07-19-000585-a>,

<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2024-07-23-005331-a>.

Закупівля меблів для навчального кабінету

Далі розглянемо, як визначати предмет закупівель у разі виділення коштів субвенції на закупівлю меблів для навчального кабінету. До меблів для навчальних кабінетів можна віднести *столи, стільці, парти, книжкові шафи тощо*.

У класифікаторі ДК 021:2015 наявний код 39160000-1 «Шкільні меблі», проте не визначено, які саме меблі до нього належать, однак є окремо коди 39120000-9 «Столи, серванти, письмові столи та книжкові шафи», 39110000-6 «Сидіння, стільці та супутні вироби і частини до них», а також інші коди за четвертим знаком ДК 021:2015, до яких належать різні меблі.

Тому в разі закупівлі меблів замовникам потрібно вибирати код за ДК 021:2015 такий, який найбільше підходить до предмета закупівлі, який він збирається придбати.

Приклади закупівель меблів для навчальних кабінетів можна переглянути за посиланнями: <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2024-05-06-001376-a>,

<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2024-07-18-010516-a>.

Закупівля навчальних засобів

Засоби навчання є одним із напрямів, для закупівлі яких можуть виділятися кошти субвенцій. Предмет закупівлі для цього напряму переважно визначається замовниками за ДК 021:2015: **80520000-5** «Навчальні засоби» або ж за іншими ДК 021:2015, до яких за характеристиками належить товар.

Дидактичні матеріали та демонстраційне приладдя замовники зазвичай закупають за тим кодом ДК 021:2015, до якого по суті належать ці матеріали. Наприклад, лічильний матеріал та демонстраційний набір цифр і знаків на магнітах входить у структуру коду **39160000-1** «Шкільні меблі» (підкод 39162110-9 «Навчальне приладдя»).

При цьому варто зауважити, що замовники визначають предмет закупівлі **за показником четвертої цифри основного словника із зазначенням у дужках конкретної назви товару чи послуги**. Також потрібно враховувати, що найменування кодів ДК 021:2015 може не обов'язково бути ідентичним найменуванню товару або послуги, які необхідно закупити, а лише наближеним.

Важливо, щоб сутність предмета закупівлі відповідала тій, яку містить назва вибраного замовником за показником четвертої цифри коду ДК 021:2015.

Тобто предмети закупівель меблів та дидактичних матеріалів мають однаковий код за ДК 021:2015: **39160000-1** «Шкільні меблі», у зв'язку з цим замовнику можна провести одну процедуру закупівлі за цим кодом, у якій визначити два лоти (окремі частини предмета закупівлі) за номенклатурою товару, а саме: лот 1 — шкільні меблі та лот 2 — демонстраційне приладдя та дидактичні матеріали.

З прикладами закупівель навчальних засобів можна ознайомитися за посиланнями:

<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2024-08-05-008499-a>,

<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2024-05-06-001376-a>.

Отже, під час використання субвенції замовниками слід здійснювати закупівлю товарів, робіт або послуг відповідно до Закону, Особливостей та керуючись Порядком № 708. Також нагадуємо, що відповідальність щодо визначення предмета закупівлі несе виключно замовник. Тому щоб не допускати порушень під час здійснення закупівель, користуйтеся алгоритмами, які зручно зібрані в одній електронній книзі [«Алгоритми проведення закупівель та їх особливості»](#).

Строки використання коштів субвенцій

Досить часто перед замовниками постає питання про своєчасність використання коштів субвенції, тобто до кінця поточного бюджетного періоду. Розглянемо законодавчу точку зору з цього питання. Пунктом 9 Порядку № 1132 визначено, що **обсяг субвенцій з державного бюджету, не використаний на кінець бюджетного періоду**, перераховується в останній робочий день такого періоду органами Казначейства до державного бюджету, якщо інше не передбачено БКУ та/або законом про Державний бюджет України.

Відповідно до частини 2 статті 57 БКУ **бюджетні зобов'язання за бюджетними програмами спеціального фонду** державного бюджету, не передбаченими проектом закону про Державний бюджет України на наступний бюджетний період, поданим на розгляд до Верховної Ради України, **головні розпорядники бюджетних коштів**

зобов'язані виконати до кінця поточного бюджетного періоду в межах і за рахунок відповідних фактичних надходжень до спеціального фонду бюджету, не допускаючи наявності за такими зобов'язаннями кредиторської заборгованості на початок наступного бюджетного періоду.

Пунктом 14.4 [Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 23.08.2012 № 938](#), встановлено, що залишки коштів субвенцій, наданих із:

загального фонду державного бюджету, не використані на кінець бюджетного періоду, перераховуються в останній робочий день такого періоду органами Казначейства до державного бюджету;

спеціального фонду державного бюджету, на кінець бюджетного періоду органи Казначейства зберігають на рахунках спеціального фонду місцевих бюджетів для покриття відповідних витрат у наступному бюджетному періоді з урахуванням їх цільового призначення відповідно до вимог статті 57 БКУ.

Для окремих видів субвенції встановлюється індивідуальний порядок використання їх залишків, що склались на початок наступного бюджетного періоду.

Так, за **освітньою субвенцією**, відповідно до частини 4 статті 103-2 БКУ, передбачено, що залишки коштів цієї субвенції на кінець бюджетного періоду **зберігаються на рахунках відповідних місцевих бюджетів і використовуються у наступному бюджетному періоді з урахуванням цільового призначення субвенції** та на оновлення матеріально-технічної бази закладів освіти державної та комунальної власності, зазначених у [частині першій](#) цієї статті.

Окремими нормативно-правовими актами може бути встановлено, як виключення із загальних правил, порядок використання залишків субвенцій протягом певного бюджетного періоду.

Наприклад, пунктом 4 Порядку та умов надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, затвердженого [постановою КМУ від 14.01.2015 № 6 \(в редакції постанови КМУ від 05.03.2024 № 245\)](#), передбачено, що залишки коштів субвенції можуть спрямовуватися насамперед на такі видатки:

придбання шкільних автобусів для перевезення дітей із закладів загальної середньої освіти, які оптимізовані / об'єднані / реорганізовані або будуть оптимізовані / об'єднані / реорганізовані;

оснащення закладів освіти персональними комп'ютерами та мультимедійним обладнанням, засобами навчання та обладнанням для навчальних кабінетів початкової школи, фізики, хімії, біології, географії, математики, інформатики;

- придбання підручників і посібників (у тому числі електронних) для закладів освіти;
- оновлення навчальної та матеріально-технічної бази закладів загальної середньої освіти, які оптимізовані / об'єднані / реорганізовані або повністю укомплектовані і до яких будуть довозитися учні закладів загальної середньої освіти;
- здійснення заходів, пов'язаних із забезпеченням пожежної безпеки;
- ремонт і придбання обладнання для їдалень (харчоблоків) закладів загальної середньої освіти;
- підключення закладів освіти до Інтернету, насамперед у сільській місцевості;
- будівництво нових туалетних приміщень і реконструкція, капітальний та поточний ремонт туалетних приміщень закладів загальної середньої освіти, у яких початкову освіту здобувають не менш як 20 осіб, їх облаштування санітарно-гігієнічним обладнанням та розроблення відповідної проєктної документації.

Скористатися залишками коштів у новому бюджетному періоді замовники можуть відповідно до чинного законодавства, що регулює сферу закупівель.

Урядом можуть також встановлюватися **терміни для початку проведення закупівель**. Так, Порядком № 418 встановлено, що, якщо розпорядником субвенції за місцевим бюджетом **протягом трьох місяців** після прийняття рішення про її розподіл **не розпочато процедури із здійснення закупівлі** шкільних автобусів або **не виділено кошти** для співфінансування у визначеному обсязі, головний розпорядник може ініціювати питання щодо **перерозподілу субвенції**.

Цільове використання коштів субвенцій

Головною особливістю коштів, що виділяються як субвенції, є їх використання за **цільовим призначенням**. Це означає, що кошти субвенції призначені для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, що прийняв рішення про їх надання, та за тими кодами економічної класифікації видатків (далі — **КЕКВ**), за якими їх виділено.

Тобто, регулюючи нормативним документом порядок та умови надання субвенцій певного виду, відповідно до статей 97 та 101 БКУ, органи влади чітко встановлюють, на що саме спрямовуються кошти субвенції. Наприклад, пунктом 4 Порядку № 796 визначено, що субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам спрямовується на:

закупівлю комп'ютерного, мультимедійного обладнання, засобів навчання тощо для цілей, визначених цим пунктом;

підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

При цьому є **обмеження, для яких закладів не можна здійснювати закупівлю** за рахунок коштів субвенцій. Зокрема, Порядками № 796 та № 418 визначено, що для закладів освіти, які розташовані на тимчасово окупованих росією територіях України, перелік яких визначено [розділом II](#) переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих росією, затвердженого наказом Мінреінтеграції [від 22.12.2022 № 309](#), і закладів, у яких освітній процес організовано виключно за дистанційною формою здобуття освіти, **придбання засобів навчання, мультимедійного обладнання, комп'ютерного обладнання, меблів та шкільних автобусів не здійснюється.**

Реєстрація, облік бюджетних зобов'язань в органах Казначейства та операції, пов'язані з використанням субвенції, здійснюються відповідно до [Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України](#), затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 02.03.2012 № 309.

Документом замовника, на підставі якого здійснюється використання коштів і в якому зазначаються джерела фінансування видатків та їх обсяг за КЕКВ, є кошторис видатків, у якому затверджені обсяги субвенції відображаються за певним КЕКВ.

Економічна класифікація видатків передбачає їх поділ залежно від економічної характеристики операцій, пов'язаних із діяльністю замовника. За економічною класифікацією можна контролювати цільове використання видатків.

Кошти субвенції, передбачені для замовника, використовуються лише за тими КЕКВ, за якими вони були затверджені кошторисом видатків.

Деякі особливості при здійсненні закупівель за кошти субвенції

Припустимо, що замовник за кошти субвенції запланував придбати певну кількість комп'ютерного обладнання, однак після завершення процедури закупівлі пізніше виявилось, що замовнику необхідна більша кількість цього самого товару. Що в такому разі робити: чи можна додатково придбати, якщо наявні кошти, і за яким видом закупівлі укладати договір?

Для такого випадку пунктом 15 Особливостей передбачено, що в разі виникнення

додаткової непередбачуваної потреби у замовника у здійсненні закупівлі за предметом закупівлі, закупівля за яким ним вже була здійснена у поточному році, **очікувана вартість такого предмета закупівлі не додається до очікуваної вартості тотожного предмета закупівлі**, який вже купувався, а замовник обирає вид закупівлі такого предмета закупівлі з урахуванням вартісних меж, визначених Особливостями.

Як взірець для завантаження можемо надати [приклад протоколу затвердження Річного плану закупівель відповідно до пункту 15 Особливостей \(додаткова потреба\)](#).

Висновки

Кошти субвенції виділяються лише на чітко визначені цілі, в обмежених обсягах та термін, протягом якого вони мають бути використані. При визначенні предмета закупівлі за кошти субвенції замовники повинні керуватися Порядком № 708, а при проведенні закупівель — Законом та Особливостями з урахуванням деяких особливостей, визначених спеціальними порядками, затвердженими Урядом для різних видів субвенцій.

Читайте також:

[«Субвенції на придбання шкільних автобусів: закупівля виключно через е-каталог? Роз'яснює Мінекономіки»;](#)

[«Неправильний вибір виду закупівлі: практика ДАСУ».](#)